

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AXLOQIY TARBIYANI MILLIY KONTENT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Xasanova Marg'uba Safar qizi

Xalqaro Nordik Universiteti Psixologiya va Maktabgachaga ta'lim kafedrasi katta o'qituvchisi

ORCID ID: 0009-0007-3407-1439

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida axloqiy tarbiyani milliy kontent asosida takomillashtirishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Bolalar ongiga milliy qadriyatlarni singdirish, ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini ta'minlash hamda tarbiyachilar faoliyatida milliy kontentdan samarali foydalanish usullari yoritiladi. Maqolada milliy urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar va innovatsion metodlarning uyg'unligi orqali axloqiy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, milliy kontent, xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar, innovatsion metodlar, tarbiyachi, ma'naviy rivojlanish.*

Bugungi globallashtirish jarayonida maktabgacha ta'lim tizimida axloqiy tarbiya masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning ma'naviy-axloqiy ongini shakllantirishda milliy kontent asosida yondashuv muhim pedagogik zaruratdir. Milliy qadriyatlar – xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, an'analari va ma'naviy merosini o'zida mujassamlashtirgan holda bolalarning shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiyani milliy kontent asosida takomillashtirish nafaqat pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi, balki yoshlarning milliy ongini shakllantirish, ularni kelgusida barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishda ham muhim o'rin tutadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya jarayoniga alohida e'tibor qaratilmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy tarbiyasini milliy kontent asosida tashkil etishda xalq og'zaki ijodi namunalari, milliy o'yinlar, musiqiy meros hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan kompleks foydalanish samarador natijalarga olib kelmoqda. Shu bilan birga, bu sohada ayrim metodik va amaliy muammolar mavjud bo'lib, ularni hal qilish ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biridir.

Maktabgacha ta'lim tizimida axloqiy tarbiya masalalari pedagogik nazariya va amaliyotda eng muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Yosh avlodning ma'naviy-

axloqiy jihatdan barkamol bo'lib ulg'ayishi, ularning shaxsiy sifatlari va ijtimoiy xulq-atvorini shakllantirish jarayonida milliy qadriyatlarning o'rni beqiyosdir. Milliy kontent asosida tashkil etiladigan tarbiya bolalarga xalqning ma'naviy merosi, an'analari, urf-odatlar va milliy urfiy qarashlarini singdirish orqali ularning ongida ijobiy xulq me'yorlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bugungi globallashuv sharoitida yoshlarning ongiga turli g'oyalar va axborotlar oqimi ta'sir qilmoqda. Bunday sharoitda milliy qadriyatlarga tayanib olib boriladigan tarbiya bolalarda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantiradi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiyani milliy kontent asosida takomillashtirishning pedagogik asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Avvalo, milliy kontent tushunchasi keng qamrovli bo'lib, u xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar, urf-odatlar, milliy liboslar, musiqiy meros, xalq hunarmandchiligi va milliy bayramlarni o'z ichiga oladi. Maktabgacha ta'lim jarayonida ushbu kontent elementlaridan foydalanish bolalarning qiziqishini oshiradi, ularni tarbiya jarayoniga faol jalb qiladi. Masalan, ertak, doston, topishmoq, maqol va matallar orqali bola nafaqat nutqiy rivojlanishga erishadi, balki axloqiy me'yorlarni ham anglab boradi. Milliy o'yinlar esa hamjihatlik, do'stlik, g'alabaga intilish, qoidalarga rioya qilish kabi sifatlarni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy tarbiyasida milliy qadriyatlarga asoslangan metodik yondashuvlar samarador natija beradi. Zamonaviy pedagogikada qo'llanilayotgan integrativ yondashuv milliy kontentni o'quv va tarbiyaviy jarayonga uyg'unlashtirish imkonini beradi. Misol uchun, milliy qo'shiqlar va musiqalardan foydalanib, bolalarda estetik did va ma'naviy sezgirlikni tarbiyalash mumkin. Shuningdek, milliy bayramlar va an'anaviy marosimlarni maktabgacha ta'lim muassasalarida tashkil etish orqali bolalar xalqning madaniy hayoti bilan bevosita tanishadi, ularning ijtimoiy faolligi ortadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, maktabgacha ta'limda axloqiy tarbiya jarayonini samarali tashkil etish uchun tarbiyachilarning metodik savodxonligi, milliy qadriyatlarni bilishi va ularni to'g'ri tatbiq etish ko'nikmalari yuqori darajada bo'lishi talab etiladi. Biroq amaliyotda ba'zi muammolar mavjud. Jumladan, tarbiyachilarning barchasi milliy kontent elementlaridan samarali foydalana olmaydi, ba'zi hollarda esa metodik qo'llanmalar yetishmaydi. Shu bois, pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish jarayonida milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish masalalariga alohida e'tibor qaratish muhimdir.

Bolalarda axloqiy fazilatlarni shakllantirishda ota-onalar va oilaning ham roli katta. Agar maktabgacha ta'lim muassasasidagi tarbiya jarayoni oiladagi tarbiya bilan uyg'unlashmasa, kutilgan natijaga erishish qiyin bo'ladi. Shu sababli, oilaviy qadriyatlar va mahalliy an'analarni ham hisobga olgan holda, tarbiyaviy faoliyatni

tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu borada oila, maktabgacha ta'lim muassasasi va mahalla hamkorligini kuchaytirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim tizimida milliy kontent asosida axloqiy tarbiyani takomillashtirishning yana bir muhim jihati – zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishdir. Multimedia materiallari, animatsiyalar, interaktiv o'yinlar yordamida milliy qadriyatlarni bolalarga yanada qiziqarli shaklda yetkazish mumkin. Masalan, xalq ertaklari asosida yaratilgan multfilmlar yoki milliy o'yinlarni virtual shaklda o'rgatish usullari bolalarda katta qiziqish uyg'otadi. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalanishda ularning maqsadga muvofiq va tarbiyaviy ahamiyat kasb etishiga e'tibor qaratish lozim.

Milliy kontent asosida axloqiy tarbiyani tashkil etishda bolalarning yosh xususiyatlari ham alohida hisobga olinishi kerak. 3-4 yoshli bolalar uchun ertaklar, qo'shiqlar va oddiy o'yinlar samarali bo'lsa, 5-6 yoshli bolalarda esa axloqiy qoidalarni ongli ravishda anglash va ularni amalda qo'llash imkoniyatlari kengayadi. Shu bois, metodik yondashuvlarda bosqichma-bosqichlik va tizimlilik prinsiplariga amal qilish tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshiradi.

Axloqiy tarbiya jarayonida milliy qadriyatlarni singdirishning muhim vazifalaridan biri bolalarda vatanparvarlik, millatparvarlik, mehr-oqibat, kattalarga hurmat, kichiklarga mehribonlik, tabiatga ehtirom kabi fazilatlarni shakllantirishdir. Ushbu fazilatlarni tarbiyalashda xalq maqollari va matallaridan foydalanish samarali natija beradi. Chunki maqollar qisqa, mazmunan boy va bolalarga tez esda qoladigan tarbiyaviy mazmunga ega.

Maktabgacha ta'lim tizimida milliy kontent asosida axloqiy tarbiyani takomillashtirish bo'yicha quyidagi masalalar dolzarb hisoblanadi: tarbiyachilarning metodik bilimlarini oshirish, milliy kontent elementlarini zamonaviy metodlar bilan uyg'unlashtirish, ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish, o'quv-metodik bazani boyitish hamda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash. Ushbu vazifalarni hal qilish orqali ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish mumkin.

Umuman olganda, maktabgacha ta'lim tizimida axloqiy tarbiyani milliy kontent asosida takomillashtirish bolalarning shaxsiy rivojlanishiga, ularning ma'naviy-axloqiy yetuk inson bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Bu jarayonni samarali tashkil etish orqali yosh avlodda milliy ong, milliy g'urur, o'z xalqiga sadoqat va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat kabi sifatlarni singdirish mumkin.

Maktabgacha ta'lim tizimida axloqiy tarbiyani milliy kontent asosida takomillashtirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir. Zero, milliy qadriyatlar — xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy merosi va madaniyati sifatida yosh avlod ongiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ularning barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishida hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Axloqiy tarbiya jarayonida xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar, urf-odatlar, bayramlar, musiqiy meros va hunarmandchilik

elementlaridan foydalanish bolalarda mehr-oqibat, vatanparvarlik, kattalarga hurmat, do'stlik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantiradi.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda tarbiyachilarning metodik savodxonligini oshirish, oilaviy tarbiya bilan uzviy aloqani yo'lga qo'yish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni milliy kontent bilan uyg'unlashtirish zarur. Bu borada ota-onalar, pedagoglar va jamiyat hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanib, milliy qadriyatlarni bolalarga qiziqarli va tushunarli tarzda singdirish imkoniyatlarini kengaytirish lozim.

Demak, milliy kontent asosida axloqiy tarbiyani takomillashtirish nafaqat ta'lim tizimi, balki jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy taraqqiyoti uchun ham xizmat qiladigan ustuvor vazifadir. Bu yo'nalishda olib boriladigan izchil ishlar yosh avlodni ma'naviy jihatdan yetuk, milliy g'ururga ega, barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khasanova, M. (2024). USING MODERN INNOVATIVE INFORMATION TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION. Nordic_Press, 3(0003).
2. Xasanova, M. U. (2024). Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy kompetentligini oshirish. Modern Science and Research, 3(1), 1-2.
3. Khasanova, M. (2024). Integration of modern educational technologies into the educational process for instilling national values in preschool educational institution children. Nordic_Press, 3(0003).
4. Khasanova, M. (2024). THE ROLE OF ETHNOMUSICOLOGY IN PRESCHOOL EDUCATION: CHALLENGES AND SOLUTIONS IN MUSICOLOGY. Nordic_Press, 5(0005).
5. Khasanova, M. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM BOLANING IJTIMOIIY VA O'QUV FAOLIYATIDA MUVAFFAQIYATGA ERISHISHDA MUHIM DAVR. Nordic_Press, 3(0003).
6. Khasanova, M. (2024). KITABI SEVIN ÇOCUKLAR!. Nordic_Press, 3(0003).
7. Khasanova, M. (2025). DEVELOPING MANAGEMENT COMPETENCIES IN PRESCHOOL EDUCATION WITHIN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM. Nordic_Press, 6(0006).
8. Qizi, X. M. S. (2024). O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MAKTABGACHA YOSHDAN EKOMADANIYATNI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI. Science and innovation, 3(Special Issue 28), 1084-1087.

9. Khasanova, M. (2025, июнь 11). The Formation of Ethnocultural Competence in Preschool Children Through National Values and Oral Folk Art. *Zamonaviy ta'lim tizimi taraqqiyotida integrativ yondashuv: muammolar, yechimlar va istiqbollari (ZTTTIYMYI-2025)*, Tashkent.

10. Karimova, D. (2023). Maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlarni o'rgatishning metodik asoslari. Tashkent: Fan va ta'lim nashriyoti.

11. Usmonova, G. (2022). Maktabgacha ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiya: nazariya va amaliyot. Toshkent: Innovatsiya Press.

12. Jo'rayeva, N. (2024). O'zbek xalq og'zaki ijodining maktabgacha ta'limdagi tarbiyaviy ahamiyati. *Pedagogik izlanishlar jurnali*, 5(2), 45-49.